

DOI 10.36074/logos-13.12.2024.068

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дацюк Артем Ілліч¹

1. Старший лаборант кафедри педагогіки*Національний університет біоресурсів і природокористування України, УКРАЇНА*

Анотація. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімкою цифровізацією, яка суттєво впливає на всі аспекти людської діяльності, включаючи освітню сферу. Вища освіта перебуває в центрі цих змін, оскільки саме університети формують покоління фахівців, здатних адаптуватися до нових викликів. Однією з ключових компетенцій, необхідних для ефективної участі в суспільному житті та професійній діяльності, є критичне мислення.

Цифрові технології відкривають нові можливості для розвитку критичного мислення у здобувачів вищої освіти. Інтерактивні освітні платформи, віртуальні симуляції, аналітичні програми й інші інструменти надають студентам доступ до різноманітних інформаційних ресурсів, створюють середовище для аналізу складних даних і сприяють розвитку навичок аргументованої дискусії. Разом із цим, широке впровадження цифрових технологій ставить нові завдання перед освітянами, зокрема щодо адаптації навчальних методик і подолання викликів, таких як цифровий розрив чи інформаційне перевантаження.

Метою цього дослідження є аналіз впливу цифрових технологій на формування критичного мислення у здобувачів вищої освіти, визначення ефективних підходів до їхнього впровадження у навчальний процес та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності використання таких інструментів.

У рамках нашого дослідження, слід означити поняття «цифрові технології».

Цифрові технології впливають на вдосконалення методів навчання та оцінювання, використання яких позитивно впливає на знання та навички студентів [3].

ABSCHNITT 23.
PÄDAGOGIK UND BILDUNG

Важливо зауважити, що фундаментом цифровізації освіти є інноваційні технології, які продукуються, перш за все, електронною промисловістю. В сучасній економіці компанії цифрового сектору є джерелом інноваційних ресурсів та відправними точками у її зростанні. Якщо на початку двадцятого століття головними локомотивами світової економіки були підприємства нафтовидобувної, металургійної, машинобудівної галузей, то на сьогодні найбільшими гравцями світового ринку є заклади освіти представники галузі інноваційних технологій [1].

У контексті нашого дослідження М. Толмач зазначає, що до перспективних напрямів використання цифрових технологій освіти належать:

— персоналізоване та адаптивне навчання (підбір навчального змісту, темпу навчання та навчальний підхід відповідно до потреб окремого студента (учня) з урахуванням його когнітивних й особистісних особливостей, з можливістю відстеження прогресу в навчанні та зміни його траєкторії залежно від досягнутих результатів);

— систему автоматичного оцінювання, що дає змогу оцінювати рівень знань студентів, аналізувати інформацію про результати навчання, надавати рекомендації, розробляти індивідуальні плани навчання;

— проміжне інтервальне навчання, яке дає змогу студенту (учню) ефективно закріплювати пройдений матеріал;

— смарткампус (чат-кампус, розумний кампус) – проєкт, що дає змогу оперативної та в будь-який час доби надавати інформацію, пов'язану з навчанням (розклад занять, номер аудиторії), та забезпечувати зв'язок з викладачем тощо;

— чат-боти, що дають змогу автоматизувати роботу менеджерів освітніх про-грам (відправлення пошти, нової інформації з тематики, що цікавить, а також надсилання нагадувань тощо);

— прокторинг – механізм спостереження за поведінкою студента (учня) під час проведення випробувань, призначених для перевірки, які проводяться дистанційно; здатний здійснювати біометричну верифікацію особистості, аналізувати поведінку та вести облік порушень під час випробувань [7].

Відтак, спираючись на визначення науковців ми формуємо власне визначення поняття «цифрові технології». Цифрові технології в освіті – це сукупність інструментів, ресурсів і платформ, що базуються на використанні комп'ютерних, мережових і інформаційних технологій, які забезпечують створення, зберігання, обробку, передачу та інтерактивне використання освітнього контенту [5]. Вони слугують засобами для організації навчального

процесу, що сприяють розвитку когнітивних, комунікаційних і технічних компетентностей учасників освітнього процесу, а також підвищують його гнучкість, доступність та ефективність.

Цифрові технології сприяють активному залученню учнів та студентів у процес навчання, розвитку критичного мислення, самостійності, а також полегшують доступ до знань незалежно від місця та часу. Водночас їх ефективне використання вимагає розвитку медіаграмотності та цифрових компетентностей у всіх учасників освітнього процесу.

Наступне ключове поняття нашого дослідження «критичне мислення здобувачів вищої освіти»

К. Музичук у власних дослідженнях зазначає, що критичне мислення активізується за умов, коли нові, уже зрозумілі ідеї перевіряються, оцінюються, розвиваються та застосовуються. Їх перевірку на точність та адекватність можна здійснити навіть в умовах змішаного навчання, використовуючи сучасні інформаційні технології. Розвиток критичного мислення – одне з пріоритетних завдань сучасної освіти, оскільки людина з розвиненим критичним мисленням здатна самостійно засвоювати знання, перетворюючи цей процес на свідомий, безперервний та продуктивний. Це одночасно активний та інтерактивний процес. Можливості закладів вищої освіти у цьому випадку досить високі, а тенденція інформатизації освіти їх неабияк урізноманітнює. Основним завданням викладача сьогодні є вмiле поєднання інтерактивних, інформаційно-комунікаційних технологій із метою забезпечення розвитку критичного мислення у здобувачів вищої освіти [4].

Критичне мислення здобувачів вищої освіти – це складна когнітивна та практична здатність, що передбачає свідомий, рефлексивний процес аналізу, оцінки та синтезу інформації для прийняття обґрунтованих рішень і розв'язання проблем у межах академічного та професійного середовища.

За нашим авторським баченням, спираючись на визначення дослідників, у даній галузі ми класифікуємо наступні компоненти критичного мислення здобувачів вищої освіти:

— Аналітичне мислення – здатність виявляти структуру й логіку аргументів, аналізувати їхні сильні та слабкі сторони.

— Оцінювання інформації – критичний підхід до перевірки достовірності, релевантності й точності джерел інформації.

— Рефлексія – усвідомлення власних когнітивних упереджень і можливих помилок у процесі мислення.

— Прийняття рішень – здатність обирати оптимальні стратегії розв'язання проблем на основі доказів і раціональної аргументації.

ABSCHNITT 23.
PÄDAGOGIK UND BILDUNG

— Креативність у мисленні – формування нових ідей і гіпотез через нестандартний підхід до аналізу ситуацій.

У контексті вищої освіти критичне мислення відіграє вирішальну роль у формуванні автономності здобувачів освіти, їхньої здатності до самостійного навчання, інтеграції знань і адаптації до складних соціальних і професійних умов. Його розвиток є важливим компонентом підготовки компетентного фахівця для умов сучасного суспільства знань.

О. Савчук та І. Єгорова відзначили, що впровадження цифрових технологій у освітній процес створює великий обсяг можливостей для покращення освітніх методів та підготовки студентів до вирішення складних задач у сучасному динамічному світі. Це стосується як студента, який набуває знання, так і педагогічного колективу, який отримує змогу використовувати більш гнучкі інструменти в роботі, і при цьому перекласти рутинне навантаження на цифрові інструменти. Однак, для повноцінного розвитку критичного мислення потрібно подальше вдосконалення методик та підходів до використання цифрових технологій у навчальному процесі [6].

Підтвердження думки авторів знаходить відображення у працях О. Капличного. Відтак, автор зазначає, що розвиток критичного мислення через використання веб-ресурсів та інтернет-досліджень у вищій освіті відіграє ключову роль у підготовці студентів до сучасного інформаційного суспільства. Навички критичного мислення, які вони отримують, стають важливими для їхнього успіху як у навчанні, так і в професійній кар'єрі. Для подальшого покращення освітнього процесу необхідно активно впроваджувати цифрові технології та сприяти розвитку навичок критичного мислення серед студентів [2].

Висновки. Отже можна зробити висновок, цифрові технології мають значний вплив на розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти, стаючи невід'ємним елементом сучасного освітнього середовища. Результати дослідження підтверджують, що інтеграція цифрових інструментів у навчальний процес сприяє формуванню ключових складових критичного мислення, таких як аналіз, оцінка інформації, прийняття обґрунтованих рішень і розвиток креативності.

Таким чином, цифрові технології не лише є потужним інструментом для формування критичного мислення, але й задають нові стандарти організації освітнього процесу, який має бути орієнтований на активну участь, автономність і творчість студентів. Майбутні дослідження в цій галузі можуть бути зосереджені на розробці комплексних методик оцінювання впливу цифрових технологій на критичне мислення та вивченні їхньої ефективності в різних освітніх контекстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Вдовиченко, Ю. В. (2018) . Цифрові технології як основа та рушійна сила розвитку сучасної глобальної економіки. *Економіка та держава*, (1) , 79–82.
- [2] Капличний, О. С. (2024). Розвиток критичного мислення студентів у вищих навчальних закладах. *ВНТУ*, (3), 50-51.
- [3] Морзе Н., Вембер В., & Бойко М. (2019). Використання цифрових технологій для формувального оцінювання. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету»*, (2), 202–214. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s19>
- [4] Музичук, К. (2019). Розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти в умовах змішаного навчання. *New pedagogical thought*, 99(3), 61-65.
- [5] Рахманіна, А. С. (2024). Розвиток особистості майбутнього педагога через формування STEM-компетентностей. *Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія»*, 15(1), 45-52.
- [6] Савчук, О. Д., & Єгорова, І. В. (2024). Цифровізація та розвиток критичного мислення в освітньому процесі. In *The 2 nd International scientific and practical conference «Science and society: modern trends in a changing world»*, (5), 334.
- [7] Толмач, М. (2021). Цифрові технології в освіті: можливості й тенденції застосування. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*, 4(2), 159–171. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.4.2.2021.247474>